

Struinen

in de Amsterdamse Waterleidingduinen

nr. 92 | Lente 2017

waternet

waterschap amstel gooi en vecht
gemeente amsterdam

‘Het is een cadeautje om hier te wonen’

Irma en Wilco en hun kinderen Anne-Maria (4) en David (3) wonen sinds twee jaar pal tegenover de Waterleidingduinen. “Als er visite is gaan we er ook altijd even wandelen.”

“Twee jaar terug verhuisden wij naar Aerdenhout,” vertelt Irma Bootsma. “We woonden al dichtbij de natuur, maar mooier dan nu bestaat niet. De duinen zijn letterlijk onze achtertuin. We komen er zo’n twee, drie keer per week met de kinderen. In vakanties wel vaker. Mijn man Wilco is er vaak als hardloper te vinden. Bij de entree willen de kinderen altijd even water drinken, daarna gaan we al struinend hertjes kijken. Geregeld maken we een ommetje langs

het watervalletje. Langs het water scharrelen vaak kikkertjes, die zich makkelijk laten vangen. Vinden de kids fantastisch. Ook hollen ze er wat af. Buiten zijn is zo lekker hier. Als er visite is, gaan we ook altijd even wandelen.

Het is jammer dat we niet met de hond naar binnen mogen. Anders zouden we nog vaker in de duinen zijn. Mag ik van de gelegenheid gebruik maken een pluim uit te delen? Die gaat naar alle vrijwilligers en boswachters die ons allerhartelijkst ontvangen en te woord staan. Dank jullie wel!”

Voorjaarstrek

Na een winterslaap worden amfibieën en reptielen in het voorjaar weer actief. Als bodem en water opwarmen, komen ze voorzichtig te voorschijn. Padden en kikkers laten eisnoeren en dril in het water achter. Zandhagedissen verstoppen eitjes in ondiepe holletjes, die na twee maanden uitkomen.

Rugstreeppad

De rugstreeppad is letterlijk een pad met een streep op zijn rug. Op de catwalk van moeder natuur kan hij met zijn wrattige huid op weinig applaus rekenen. Hij houdt van droge zandgronden met opdrogende poelen. In de AWD krijgt de rugstreeppad extra ruimte. Voor natuurherstel is met Europese LIFE-subsidie geplagd en grond afgegraven tot op de zandige bodem. Ook zijn de poelen opgeschoond en zijn er extra poelen gegraven, waar gretig gebruik van wordt gemaakt. De rugstreeppad laat zich horen na een regenbui. Hij kwaakt dan niet, maar knort een beetje. Ze

laten vooral in het donker van zich horen, maar soms ook in de randen van de dag. Bijvoorbeeld bij het Groot Zwartevelde, het Eiland van Rolvers of bij het Meertje van de Blauwe paal. De paddentrek in het voorjaar is een fenomeen. Op sommige routes is sprake van een paddenfile.

Bruine kikker

De bruine kikker is een van de bekendste kikkersoorten. Zowel groene als bruine kikkers maken geen onderscheid tussen mannetjes en vrouwtjes. Nu, in de paartijd, springen ze overal bovenop... Als de onderliggende partij hard begint te kwaken, weten ze dat er iets mis is. Op het korte gras langs de paden van onze waterlopen, kun je geregeld kikkertjes vinden.

Boomkikker

Wordt af en toe in de AWD gezien, soms ook in de winter. Is kleiner dan de bruine kikker en heeft gele in plaats van zwarte voeten.

boomkikker

rugstreeppad

Paspoort

Latijn: Lacerta agilis
Lengte: 16 tot 20 cm
Gewicht: ca. 15 gram
Kleur: (licht)bruin, tot groen (m) in paartijd

Zandhagedis

De zandhagedis is een koudbloedige insecteneter. Hij is gebaat bij afwisseling van lage struiken en kaal zand. Warmt zich op in de zon, voordat hij op jacht kan. Als de zon onder gaat, of bij kou schuilen zandhagedissen in een holletje in de grond of tussen nog warm gebleven stenen. Ze jagen op alles wat beweegt en eten wat in de bek past. De paartijd is van half april tot half mei. In die periode nemen de mannetjes

een opvallende groene kleur aan. Vrouwtjes leggen vijf tot vijftien eitjes die ze in het zand begraven. Bij een constante temperatuur tussen circa 21 tot 24 graden, komen die na twee maanden uit. Met een scherp oog, voldoende geduld en zonder gebruik van wilde gebaren kun je langs laag struweel met open zandige plekken zandhagedissen spotten. Ze laten zich goed fotograferen!

8 tips voor duinavontuur

Het is voorjaar! Doe sport- of wandelschoenen aan en kom in de Amsterdamse Waterleiding-duinen (AWD) genieten van de lente. Struinen inspireert met 8 doe- en beleef tips.

De AWD is met 34 vierkante kilometer het grootste Nederlandse natuurgebied waar je van de paden af mag. Op een aantal rustgebieden na, is

struinen overal toegestaan. Je wilt kriskras door het bos of speuren naar wilde dieren in het open veld? Dat kan en mag dus bij ons. In de Waterleidingduinen kun je ook kiezen voor gemarkeerde rondwandelingen. Die variëren van enkele kilometers tot een stevig rondje duin. Rondom de vier ingangen en bij bezoekerscentrum Oranjesloot is voor jong en oud ook van alles te beleven.

‘Leuk voor papa’s en mama’s met jonge kinderen is de waterwandeling met watervalletjes langs de toevoersloot.’

Tip 1

16 Wandelroutes

Een beschrijving van alle 16 wandelroutes vind je op waternet.nl/AWD. De routes variëren in lengte van 2 tot 30 kilometer. Voor geïnteresseerde langeafstand wandelaars is er bijvoorbeeld het rondje duin. Leuk voor papa’s en mama’s met jonge kinderen is de waterwandeling met watervalletjes langs de toevoersloot.

Tip 2

Naar het strand

Een pittige lentewandeling gaat van ingang De Zilk via de Nieuwe en de Oude Haasvelderweg, een stukje struinen door het Sparrevlak, naar

uitzichtpunt Noordvoort. De afstand is ongeveer 5 km en is binnen anderhalf tot twee uur (met kinderen) te overbruggen. Bovenop de zeereep is er weids zicht op de Noordzee en de achterliggende Waterleidingduinen. Neem bij aankomst een verfrissende duik of ga lekker picknicken bij het uitzichtpunt.

Tip 3

Waterpret met Waternet

Voor basisschoolgroepen is er ‘Waterpret met Waternet’, een leuk programma waarin kinderen spelenderwijs leren hoe in de Waterleidingduinen drinkwater wordt gemaakt. Bekijk het filmpje op waternet.nl/AWD. Meesters en juffen kunnen hun

school hier opgeven via het aanvraagformulier voor scholen en groepen.

Tip 4

Op de hoogste berg

Gek op vergezichten? Beklim dan met de (klein)kinderen onze hoogste duintoppen. Enkele ‘bergen’ liggen vlakbij verharde paden, zoals de noordelijk gelegen Rozenberg (35 m) en Appenberg (35m) in het Rozenwaterveld. Ook in de zuidelijk gelegen Haasvelder Duinen en de Van Limburg Stirum Duinen is vanaf duintoppen veel te zien. Kijk maar eens rond op de Kop van het grote Vlak (23 m) of de Langeveldberg (27m). Voor die laatste top moet je wel een stuk ‘de wildernis’ in.

Tip 5

Ga struinen!

Je kunt in de AWD natuurlijk netjes op de paden blijven, maar dat hoeft niet. We raden je zelfs aan om eens de paden te verlaten. Spannend! Zeker als je van avontuur houdt en graag wilde dieren ziet. Ergens halverwege je struinroute kun je je

op een duintop verdekt opstellen om met of zonder verrekijker in het rond te speuren. Ook leuk: lekker banjeren door het stuifzand van de eindeloze Van Limburg Stirumvallei. Met een scherp oog kun je hier mooie schelpen en stenen vinden. En met wat geluk misschien wel een huls of muntje uit vervlogen tijden.

Tip 6

Wilde dieren spotten

Vos, damhert, buizerd, ijsvogel, zandhagedis, snoek; je kunt het zo gek niet bedenken of je komt ze tegen tussen bos en duin. Op minder dan vijftien meter afstand kun je soms vossenjongen met elkaar zien stoeien. Damherten passeren de wandelpaden en laten zich graag fotograferen. Waar maak je zo'n stoere wilderniservaring

nog mee? Bespied wilde dieren met de verrekijker vanaf een hoge duintop of ga met onze boswachters mee op excursie (zie de bonustips).

Tip 7

Bezoekerscentrum

Voor je voor een paar uur verdwijnt in dit uitgestrekte

natuurgebied loop je natuurlijk eerst even langs bezoekerscentrum De Oranjekom. Hier is onze vernieuwde wandelkaart verkrijgbaar. Door een periscoop zie je beelden van verborgen wildcamera's. Ook staan er opgezette wilde dieren. Verse koffie en thee komen voor een klein bedrag uit de automaat.

Tip 8

Foto van de maand

Liefhebber van fotograferen? Deel dan je mooiste lentefoto's op onze website waternet.nl/AWD Iedere maand kiest een deskundig panel de foto van de maand. Wie er nu al even rondneust krijgt direct zin in een bezoek aan de duinen.

Bonustips

Ga mee op excursie!

Onze boswachters en deskundige vrijwilligers verzorgen iedere maand tal van excursies voor jong en oud. Kijk in het overzicht op waternet.nl/AWD

Let op teken!

Ook in de Waterleidingduinen kun je een tekenbeet oplopen. Check bij thuiskomst altijd het

blote lijf. Teken bijten zich vast en zuigen zich vol met bloed. Haal je ze er binnen 36 uur met een speciale tekenpen op tijd uit, dan is er meestal niets aan de hand. Lukt dit niet, dan is er kans op de ziekte van Lyme, die zich meestal manifesteert via een rode opgezette vlek rond de tekenbeet. Neem bij twijfel altijd contact op met de huisarts. Je helpt een tekenbeet te voorkomen door bijvoorbeeld sokken in je broek te doen. Wie gaat struinen, doet dat

bij voorkeur niet in een korte broek. Raadpleeg www.tekenradar.nl en bekijk het YouTube-filmpje 'Een Teek? Pak 'm beet!'.

Service-informatie

Een toegangkaart van de Waterleidingduinen is verkrijgbaar bij een van de vier hoofdingangen. Een dagkaart uit de automaat kost € 1,50. Kijk voor adressen en parkeergelegenheid op waternet.nl/AWD.

Gespot:
6 februari 2017
Mark Hoyer (58),
dierenarts

5 vragen aan:

Wie ben je en wat doe je?

"Ik ben Mark Hoyer (58), dierenarts. Sinds een aantal jaren ben ik betrokken bij het faunabeheer in de Waterleidingduinen en het wisentproject van PWN in Zuid-Kennemerland."

Hoe is dat zo gekomen?

"Voor mijn studie diergeneeskunde kreeg ik ooit de kans stage te lopen in Zuid-Afrika, Kenia en Tanzania. Daar werkte ik vooral met grote zoogdieren zoals buffels, zebra's en neushoorns en later als afgestudeerd dierenarts weer met andere dieren. Ook werkte ik 4 jaar in Zimbabwe. Met wilde dieren werken is een rode draad in mijn carrière. In Afrika kwam mijn passie voor wild tot zijn recht."

En eenmaal terug in Nederland?

"Hier specialiseerde ik me in het vangen en onderzoeken van grote grazers zoals wisenten en losgebroke dieren. Die moeten dan wel eerst verdoofd worden met een blaaspijp of verdovingsgeweer. Hierin geef ik sinds 1992 ook onderwijs."

Na 2001 was ik dertien jaar hoofd van de veterinaire dienst bij Artis. Het mooiste moment was de geboorte van olifantje Yindee, die nog steeds in Artis woont."

Waaruit bestaat je werk in de Waterleidingduinen?

"Ik help boswachters inzicht te geven in de gezondheid van damherten. Wij kijken samen naar de conditie en de omvang van de groep in verhouding tot het voedselaanbod. Hier is een protocol voor opgesteld, zodat Waternet op een verantwoordelijke manier de dieren en de overige natuur kan beheren."

Je hebt een uitdagend vak!?

"Zeker! De ene dag word ik onverwachts weggeroepen om een agressieve hond of losgebroke stier te verdoven, die geregeld voor de nodige overlast zorgen. Een dag later geef ik advies in de duinen. Dit is een dynamisch beroep, waar ik gelukkig niet alleen voor sta. Werken met de boswachters vind ik erg boeiend."

Gewoel in de poel

Vorig jaar is deze prachtige poel gegraven. Hij ligt langs de groene route, vanaf ingang Zandvoortselaan. We zien in en rond de poel steeds meer nieuw leven ontstaan. Als je goed kijkt, zie je in het heldere water kikkerdril, paddensnoeren, allerlei waterdiertjes en de eerste waterplanten. Het graven van de poel was onderdeel van het LIFE+project dat vorig jaar is afgerond. De duinen zijn er behoorlijk van opgeknapt.

Maak je eigen drinkwater

Zonder water is leven op aarde onmogelijk. Planten, dieren en mensen hebben water nodig. Na drie dagen zonder water, droog je uit. Dagelijks heeft iedereen acht glazen schoon drinkwater nodig.

Kun je al het water drinken? Nee, zeker niet. Heel lang geleden kon je nog uit rivieren drinken.

Hoewel dat hoog in de bergen nog steeds kan, kun je dat bij ons in Nederland beter niet doen. Je kunt er namelijk behoorlijk ziek van worden.

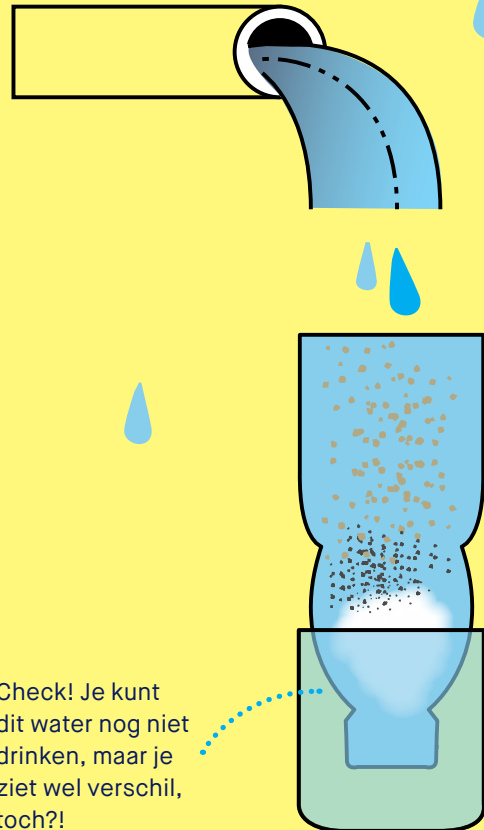
Water moet eerst worden gezuiverd. Dat doen we in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Voorzuivering gaat hier via een dikke zandlaag. Hoe dat ongeveer werkt mag je zelf ontdekken.

Benodigheden:

- ✓ Een plastic fles waarvan de onderkant is afgesneden; de onderkant dient als opvangbeker.
- ✓ Watten
- ✓ Grind
- ✓ Zand
- ✓ Vuil slootwater

Zet de smalle hals van de fles op de kop in de opvangbeker. Doe een prop watten in de flesopening. Hier bovenop een flinke hand grind en vervolgens een laag zand van ongeveer 10 cm. Schenk slootwater op het zand en kijk eens wat er gebeurt!

Check! Je kunt dit water nog niet drinken, maar je ziet wel verschil, toch?!

In het kort

Naam: Van Rijnwater tot rein water
Lengte: 10 of 15 km
Duur: 3,5 tot 5 uur met onderbreking
Type wandeling: rondwandeling
Geschikt voor: geïnteresseerde wandelaar
Start- en eindpunt: ingang Oranjekom/Oase
Routebeschrijving: op waternet.nl/AWD
Bijzonder: met ijsvogel hotspot.

Wandel 26 mei mee met routemaker René de Jong of download de route via waternet.nl/AWD

Van Rijnwater tot rein water

In de 34 vierkante kilometer grote Amsterdamse Waterleidingduinen is het heerlijk rustig wandelen. Van de paden af mag, maar je kunt ook kiezen voor een van de wandelroutes van 2 tot 30 km. Veel plezier!

Wandelkaart en online

Een kaart en beschrijving van de 'Reinwater-route' is voor 1 euro verkrijgbaar in bezoekerscentrum De Oranjekom.

Waterwandeling

Deze prachtige natuurwandeling, samengesteld door mooisteroutes.nl, heeft het zuiveringsproces als thema. In de Waterleidingduinen maakt Waternet jaarlijks 70 miljard liter drinkwater voor Amsterdam. Dat begon in 1851. De drinkwaterzuivering was modern voor zijn tijd. Nu wordt water uit de Rijn toegevoegd om voldoende rein drinkwater te kunnen leveren. Dat gaat onder meer via infiltratie in de duinen. De route doorloopt alle stadia van het zuiveringsproces. Onderweg is er grote kans op een ontmoeting met damherten. Je wandelt over onverharde paden. Zo nu en dan is

het even een stukje struinen door de wildernis.

Ijsvogelhutje

Na bijna 5 km passeer je een schuilhut. Naast het klinkerpad, achter omgewaaide bomen, hebben natuurfotografen van takken uitzichtpunten gemaakt. Hier worden ijsvogels gespot. Je kruist een flink aantal watervoorraadkanalen. Als door een calamiteit op de Rijn geen Rijnwater aangevoerd kan worden, is hier voor zeker twee tot drie maanden reservewater op voorraad. Zo zijn de Amsterdammers altijd verzekerd van heerlijk drinkwater.

Verzamelpunt

De wandelroute eindigt bij de Oranjekom. Hier wordt al het gezuiverde duinwater verzameld. Pompen voeren het verder af voor nazuivering in het naastgelegen zuiveringsstation Leiduin. Voordat dit water als drinkwater uit de kraan komt, wordt het ondermeer onthard. Bij start- en eindpunt de Oranjekom kun je in het bezoekerscentrum voor een klein bedrag nog even koffie of thee drinken.

Bekijk en download deze en andere wandelroutes op waternet.nl/AWD

Tip van boswachter Gerard

Lentekriebels

Vorig jaar mei surveilleerde ik op de fiets door het duin. Ik was op weg naar de infiltratiegebieden en nam het verharde zandpad door het Groot Zwartevelt. Daar zag ik iets bijzonders, tenminste bijzonder voor onze duinen. Vier kievietpullen waren net uit hun nest gekropen en de ouders maakten afleidingsmanoeuvres om mij bij de jonge vogels weg te lokken. Verderop hoorde ik luid gepiep in een meidoornstruik en toen ik voorzichtig dichterbij liep, zag ik drie kleine donzige pimpelmezen over de rand van het nest kijken. Ik vervolgde mijn fietstocht en concentreerde me op vogelgeluiden. Bij het Van der Vlietkanaal was het een orkest van geluiden. Ik hoorde merels, gras- en boompiepers en zelfs een nachtegaal. Door al die vogelzang en het jonge groen kreeg ik automatisch lentekriebels. Ik fietste over de brug bij de ingang Zandvoortselaan en zag nog net de blauwe streep van de ijsvogel over het water flitsen. Bij het bezoekerscentrum vroegen een paar dames of er nog iets moois in het duin is te zien. "Nou en of," antwoordde ik, "hebben jullie even?"

Werkzaamheden in het duin deze lente

Snoeien

Komende maanden wordt er gesnoeid langs de toevoersloten en kanalen. Ook langs enkele verharde wegen gaan we snoeien.

Herstel paden

Een gedeelte van de Beukenlaan dat te lijden had van transporten rond Mikwel, wordt hersteld. Ook het pad langs de WRK-verdeelviers krijgt een opknapbeurt.

Verwijderen drijfvuil

In april starten we weer met het verwijderen van drijfvuil bij de roosters en dammen in de toevoersloten en kanalen.

Schouwsloten opschonen

In mei maken we de sloten schoon.

Puin ruimen

Vrijwilligers gaan in de duinen zwerfpuin opruimen.

Peilbuizen

In infiltratiegebied 2 en 3 worden zogeheten peilbuizen gerestaureerd.

Vanwege het broedseizoen voeren we de komende maanden geen grootschalige projecten uit.

Nieuwe wandelroutes

Op onze site staan sinds kort ook enkele prachtige routes van mooisteroutes.nl. Routemaker en fanatiek wandelaar René de Jong heeft ons geholpen enkele van hun mooiste routes door ons duin optimaal geschikt te maken. Zie pagina 6 voor de route van Rijnwater tot rein water. Op 26 mei is er een speciale wandeling met de routemaker zelf.

Koop online je jaarkaart op waternet.nl/AWD

Op slootexpeditie

Waterbeestjes vangen met een schepnetje levert altijd verrassingen op. Vissen is in de Waterleidingduinen niet toegestaan, maar tijdens deze excursie maken we graag een uitzondering. Kom mee ontdekken wat er allemaal onder water leeft, bijvoorbeeld waterkevers, bootsmannetjes en libellenlarven. Schep de diertjes met een schepnet uit het water en zoek op de zoekkaart op wat het is. Ontdek de wondere onderwaterwereld. Voor kinderen vanaf 6 jaar.

Beheer damherten

Waternet heeft voor vijf jaar ontheffing om van 1 november t/m 31 maart actief damherten te beheren. Het aantal herten wordt teruggebracht tot circa 800. Afschot is nodig omdat onze duinnatuur ernstig uit balans is. Ook zorgen herten die ontsnappen voor aanrijdingen en overlast in de omgeving. De afgelopen maanden hebben de boswachters gemiddeld twee tot drie dagen per week damherten beheerd. Veiligheid stond en

staat daarbij altijd voorop. Het vlees van de herten is via een groothandel aan restaurants, poeliers en de voedselbank afgeleverd. De komende periode van april t/m oktober vindt geen actief beheer plaats. Wel worden wanneer nodig damherten uit hun lijden verlost door middel van een schot. Meer weten? Lees het damhertdossier op waternet.nl/AWD of stel je vraag op [facebook/amsterdamsewaterleidingduinen](https://www.facebook.com/amsterdamsewaterleidingduinen).

COLOFON

Struinen is een uitgave van Waternet en wordt op verzoek gratis toegesonden. Je kunt je aanmelden via struinen@waternet.nl

Redactie: Afdelingen Bron & natuurbeheer en Communicatie, Waternet

Artdirectie en ontwerp: Lava.nl (Noortje Boer)

Tekst: Michel Verschoor

Aan deze Struinen werkten mee: Miranda Kok, Gerard Scholten, Jos Mense, Saskia Voolstra

Fotografie: Alwin Slomp, Gerard Scholten, Jan Dirk Bol, Marjan Oosterholt, Vincent van der Spek

Tips voor de redactie: struinen@waternet.nl
Vogelenzangseweg 21
2114 BA Vogelenzang

16 activiteitenkalender Amsterdamse Waterleidingduinen

Aanmelden via www.waternet.nl/AWD

APR

ZO 2, 16	Wandeling met natuurgidsen	13.00	BC De Oranjekom	gratis
WO 5, 12	Op slootexpeditie waterdiertjes zoeken (vanaf 6 jaar) ✓	13.30	BC De Oranjekom	€ 5,-
ZO 9	Wandeling met natuurgidsen voor vroege vogels	07.00	ingang de Zilk	gratis
DO 13, 20	Fietsexcursie: lente in het duin ✓	13.30	BC de Oranjekom	€ 7,50
ZA 15, WO 19	Tocht met paard en wagen: ABC van de AWD ✓ Vooral geschikt voor mensen die minder goed ter been zijn	13.30	ingang de Zilk	€ 10,-
WO 19	Vraag het de boswachter De boswachter geeft antwoord op al je vragen	14.00	BC De Oranjekom	gratis
WO 26	Geweien en afwerpstangen zoeken (8-14 jaar) ✓	15.00	ingang Panneland	€ 5,-

MEI

WO 3	Tocht met paard en wagen: de weg van het water ✓	10.00	BC De Oranjekom	€ 7,50
WO 3, DO 18	nachtegalen in concert ✓	20.00	ingang Zandvoortselaan	€ 7,50
WO 3, 24	Op slootexpeditie waterdiertjes zoeken ✓	13.30	BC De Oranjekom	€ 5,-
WO 3	Nachtegalen in concert ✓	20.00	ingang Zandvoortselaan	€ 7,50
ZO 7, 21	Wandeling met natuurgidsen	13.00	BC De Oranjekom	gratis
WO 10	Tocht met paard en wagen voor rolstoelers ✓	13.00	BC De Oranjekom	€ 7,50
WO 10	Geweien en afwerpstangen zoeken (8-14 jaar) ✓	15.00	ingang Panneland	€ 5,-
DO 11	Fietsexcursie: de weg van het water ✓	13.30	BC de Oranjekom	€ 7,50
ZO 14	Wandeling met natuurgidsen voor vroege vogels	06.00	ingang Zandvoortselaan	gratis
WO 17	Vraag het de boswachter	14.00	BC De Oranjekom	gratis
WO 24	Fietsexcursie: geschiedenis van het duin ✓	13.30	BC De Oranjekom	€ 7,50
VR 26	Van Rijnwater tot rein water ✓	10.30	ingang Oranjekom/Oase	gratis
WO 31	Natuur en meditatie: ontspan in een duinpan ✓	20.00	ingang Oranjekom/Oase	€ 10,-

JUN

ZO 4, 18	Wandeling met natuurgidsen ✓	13.00	BC De Oranjekom	gratis
WO 7	Tocht met paard en wagen voor rolstoelers ✓	13.00	BC De Oranjekom	€ 7,50
ZA 10	Tocht met paard en wagen: wild spotten ✓	09.00	ingang De Zilk	€ 10,-
ZO 11	Wandeling met natuurgidsen voor vroege vogels	5.30	ingang Panneland	gratis
WO 14, 28	Op slootexpeditie waterdiertjes zoeken (vanaf 6 jaar) ✓	13.30	BC De Oranjekom	€ 5,-
WO 14	Avondwandeling met de boswachter ✓	20.00	ingang Oranjekom/Oase	€10,-
DO 15	Fietsexcursie: geschiedenis van het duin ✓	13.30	BC De Oranjekom	€ 7,50
VR 16	Workshop natuurfotografie voor beginners (> 16 jaar) ✓	13.00	BC De Oranjekom	€10,-
WO 21	Midzomernachtwandeling (> 16 jaar) ✓	20.00	ingang De Zilk	€10,-
ZO 25	Libellenexcursie door KNNV – Libellenwerkgroep ✓	12.00	BC De Oranjekom	gratis
WO 28	Tocht met paard en wagen: ABC van de AWD ✓	13.30	BC De Oranjekom	€10,-
VR 30	Fietsexcursie: de weg van het water ✓	13.30	BC De Oranjekom	€ 7,50